

Ljubljana, 8. september 2020

POGLED NA IZOBRAŽEVANJE 2020

EDUCATION AT A GLANCE 2020

POUDARKI O SLOVENIJI

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je 8. septembra 2020 uradno objavila mednarodni zbornik kazalnikov v izobraževanju, ki daje najobširnejši pregled izbranih mednarodno primerljivih podatkov o stanju in učinkih izobraževanja v 37 državah članicah OECD in partnerskih državah. Poudarki, preglednice in grafični prikazi s celotno publikacijo so dostopni na spletni strani OECD: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

V nadaljevanju vam predstavljamo nekatere poudarke **o Sloveniji**.

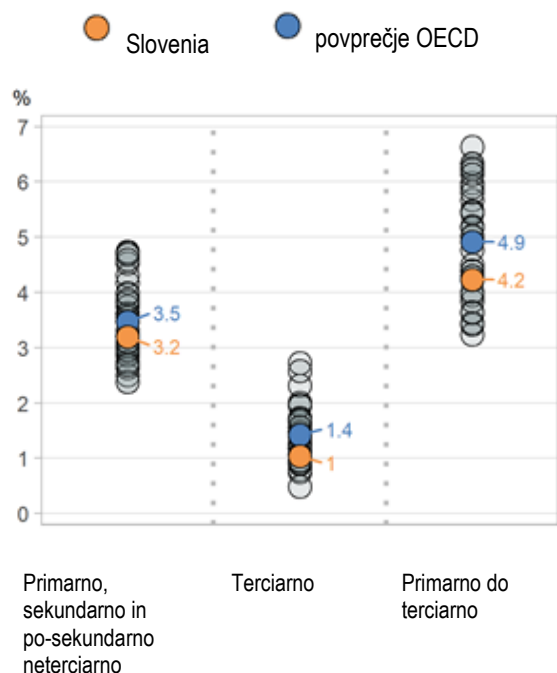
Izdatki za izobraževanje v deležu BDP stabilni

Skupni izdatki za izobraževalne ustanove za predšolsko vzgojo in formalno stopenjsko izobraževanje od primarne (v Sloveniji 1.–6. razred) do vključno terciarne ravni je v letu 2017 – enako kot leto prej – po podatkih EAG znašala 5,3 % BDP v povprečju EU23 (5,3 %) in manj kot OECD (5,8 %).

Slovenija je iz javnih, zasebnih in mednarodnih virov skupaj za delovanje izobraževalnih ustanov (brez vrtcev), vključno z raziskovanjem, v letu 2017 namenila skoraj enak delež kot v dveh letih prej, to je 4,23 % BDP. Države OECD so v povprečju namenile 4,9 % BDP, države EU23 pa 4,5 % BDP (Tabela C2.1).

Skupni izdatki za izobraževalne ustanove glede na raven izobraževanja v % BDP, 2017

Vir: Country Note, OECD

V primerjavi z letom prej so se v Sloveniji povečali izdatki za izobraževalne ustanove na učenca za vse ravni izobraževanja, največ za gimnazijsko izobraževanje. Izdatki na učenca osnovnošolskega, srednješolskega in terciarnega izobraževanja, izraženi v paritetah kupne moči, so bili v letu 2017 za 9 odstotkov višji kot leto prej in so znašali 9.897 USD, kar je 12 odstotkov manj kot na učenca v povprečju namenijo države OECD. Največja razlika med povprečjem OECD in Slovenijo je pri izdatkih na študenta višjega strokovnega izobraževanja, kjer izdatki v Sloveniji predstavljajo le tretjino zneska, ki ga za študenta namenjajo v povprečju države OECD (Tabela C1.1).

V Sloveniji smo za vrtce v letu 2017 namenili več kot povprečno v EU23 in OECD, kjer je bil povprečni delež BDP 0,8 % oziroma 0,9 %, saj smo za njihovo delovanje namenili 1,1 % BDP. Izdatki za izobraževalne ustanove na otroka so se tudi za predšolsko vzgojo v letu 2017 v Sloveniji povečali in to za skoraj 8 odstotkov in so znašali 9.329 USD. Strošek na otroka v Sloveniji je okoli 330 USD manj kot je povprečje OECD in EU23 (Tabela B2.4).

Osrednja tema EAG 2020 – poklicno in strokovno izobraževanje

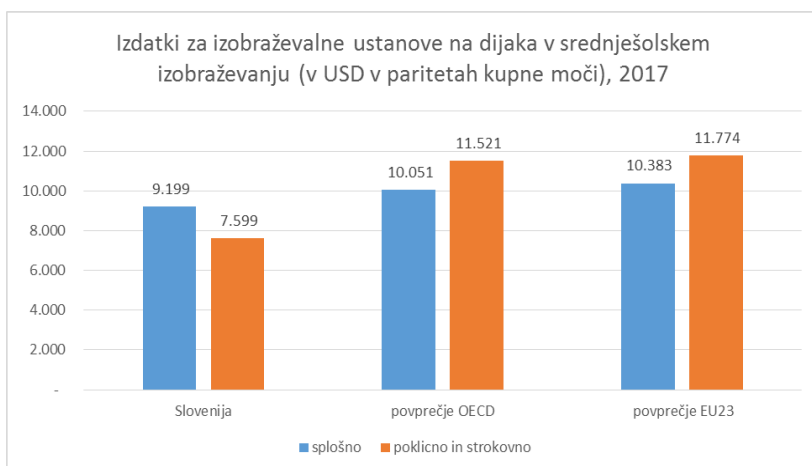
Poklicno in strokovno izobraževanje je pomemben del izobraževanja tako v Sloveniji kot v večini držav OECD, **sistemi** pa se razlikujejo glede na izobraževalno raven, trajanje, izvedbo in obseg praktičnega usposabljanja, plačilo za izobraževanje na delu, dostop do višjih ravni izobraževanja ipd. V nekaterih državah, kot npr. v Nemčiji, Belgiji in Avstraliji, je poklicno izobraževanje mogoče že na nižji sekundarni ravni (v Sloveniji je to 7.–9. razred osnovne šole), v nekaterih državah, npr. v Nemčiji, Islandiji in na Poljskem, pa ne poznajo kratkega terciarnega strokovnega, torej višješolskega, izobraževanja.

V Sloveniji je bilo leta 2018 v poklicne in strokovne programe **vpisanih**:

- 71 % vseh srednješolcev (mladine in odraslih), kar je višji delež od povprečja OECD, ki je 42 %. Od tega je bilo 45 % žensk, enako kot povprečje OECD (Tabela B7.1). Od vseh vpisanih se jih je največ odločilo za področje tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva, v Sloveniji 36 %, v državah OECD pa povprečno 33 % (Tabela B7.4);

- v srednješolske programe 53 % mladih, starih 15–19 let, in 12 % starih 20–24 let, kar nas uvršča med države z največjim deležem v OECD državah, kjer je povprečno 22 % dijakov, starih 15–19 let ter 4 % 20–24 let (Tabela B1.2);
- v višje strokovno izobraževanje 1 % mladih, starih 15–19 let, in 6 % starih 20–24 let, v OECD državah je povprečno 2 % 15–19-letnikov ter 3 % starih 20–24 let (Tabela B1.2).

V povprečju so bili leta 2017 v državah OECD **izdatki** za izobraževalne ustanove poklicnega in strokovnega izobraževanja na dijaka za skoraj 1.500 USD, izraženih v pariteti kupne moči, višji kot v splošnem izobraževanju. V Sloveniji je bilo to obrnjeno. Izdatki na gimnazijca so bili 1600 USD oziroma 21 % višji kot na dijaka poklicnega oziroma strokovnega programa. Izdatki na študenta višjega strokovnega izobraževanja so v Sloveniji najnižji med vsemi državami OECD in predstavljajo nekaj manj kot tretjino zneska, ki ga za študenta namenjajo jo v povprečju države OECD (Tabela C1.1).

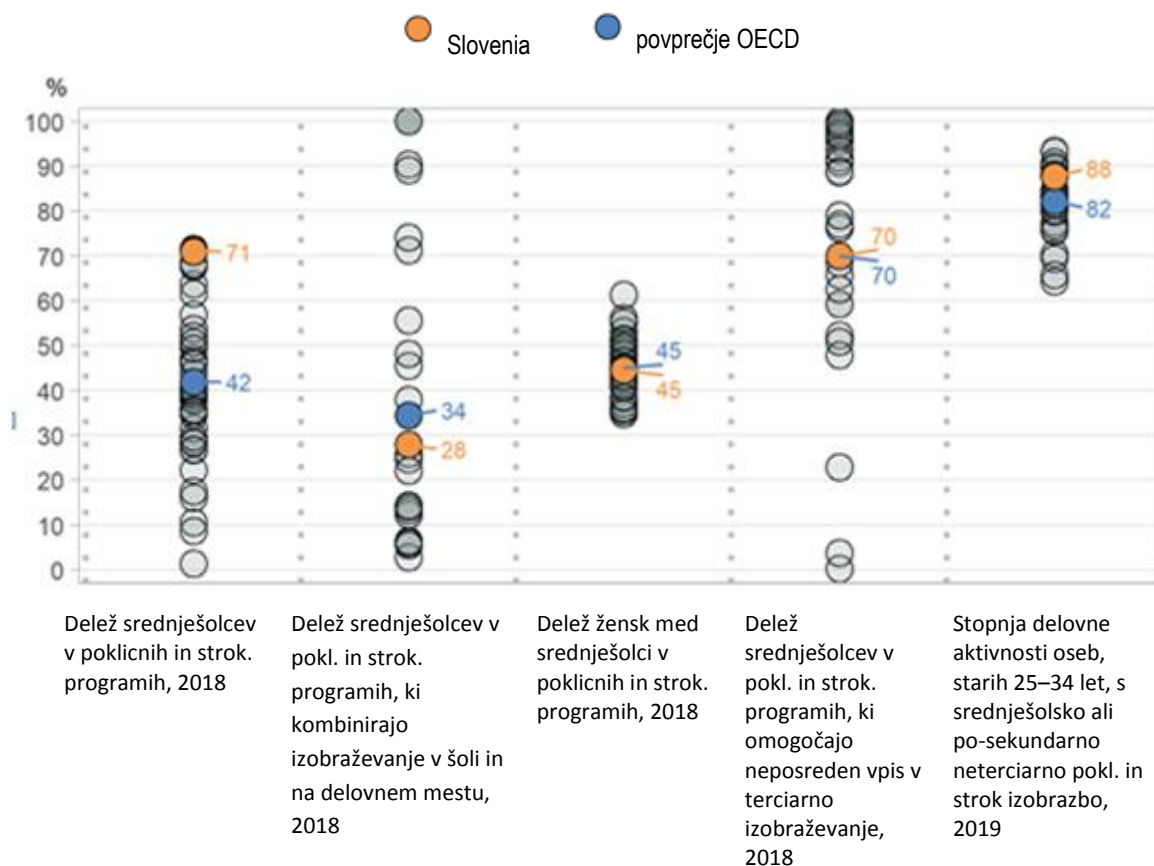

Številne države so ustvarile neposredne poti od poklicnih in strokovnih programov do višjih ravni izobraževanja, da bi podprle **prehod** srednješolcev v višje- in visokošolske programe in izboljšale njihove poklicne možnosti. V Sloveniji je 70 % srednješolcev vključenih v programe, ki omogočajo neposreden dostop do terciarnega izobraževanja, kar je enako kot povprečje držav OECD (Tabela B7.2).

Praktično učenje v šoli in **učenje na delovnem mestu** sta pomembna tudi za zagotavljanje uspešnega prehoda na trg dela. Programi, ki kombinirajo izobraževanje in usposabljanje v šoli in na delovnem mestu so povezani z višjo stopnjo delovne aktivnosti. V srednješolskih programih, ki kombinirajo oba načina izobraževanja, se izvaja 25–75 % kurikula kot učenje na delovnem mestu, preostanek pa v šolskem okolju. Leta 2018 je bilo v Sloveniji 28 % srednješolcev vključenih v poklicne programe, kjer se kombinirata izobraževanje v šoli in na delu, kar je nekoliko nižje od povprečja OECD, ki znaša 34 % (Tabela B7.3).

Mlajši odrasli s poklicno ali strokovno srednješolsko izobrazbo so bili v letu 2019 bolj pogosto zaposleni od njihovih vrstnikov, ki so končali gimnazijo (splošni program), vendar se ta prednost s starostjo zmanjšuje. V Sloveniji je bilo **delovno aktivnih** 88 % mlajših odraslih s poklicno ali strokovno srednješolsko izobrazbo, starih 25–34 let, in le 78 % s končano gimnazijo. Oboje je višje kot je povprečje v OECD in EU23 (82 oziroma 73). Podobna je bila v Sloveniji stopnja delovne aktivnosti za mlajše odrasle z višješolsko strokovno izobrazbo (89 %), delež delovno aktivnih enako izobraženih starejših generacij pa je presegla 95 %, kar je v vrhu med državami OECD in EU23, kjer je bilo povprečje OECD 87 % in EU23 89 % (Tabela A3.3).

Prikaz nekaterih podatkov o poklicnem in strokovnem izobraževanju

Vir: Country Note, OECD

Visoka vključenost najmlajših v vrtce

V predšolsko vzgojo in varstvo je bilo leta 2018 v Sloveniji vključenih 77 % dveletnikov, kar je več od povprečja v državah OECD in EU23, kjer je bilo vključenih okoli polovica njihovih vrstnikov. V Sloveniji je zasebne vrtce obiskovalo 5 % predšolskih otrok, kar manj od povprečja v državah OECD (32 %) in EU23 (27 %) (Tabela B2.3). Neposredna učna obveznost vzgojiteljev v vrtcih, merjena v letni učni obveznosti, je bila v Sloveniji leta 2019 za skoraj četrtino večja od povprečja OECD in za petino od povprečja EU23.

Delež vpisanih v predšolsko vzgojo in varstvo in primarno izobraževanje po starosti, 2018

Vir: Country Note, OECD

Učenci v oddelkih, manjših od povprečja – priložnost za lažje obvladovanje epidemije

Velikost oddelkov je pomembna značilnost izobraževalnega sistema v času obvladovanja epidemije. Povprečna velikost oddelkov leta 2018 je bila v Sloveniji v primarnem izobraževanju (1.–6. razred) z 19 učenci pod povprečjem OECD (21), z 20 učenci na nižji sekundarni ravni (7.–9. razred) prav tako pod povprečjem OECD (23) (Tabela D2.3, Slika D2.3). Povprečno manjše število učencev v oddelkih primarnega izobraževanja so tega leta imeli med evropskimi državami v Avstriji, na Slovaškem, Poljskem, v Grčiji, Litvi in Latviji. V Latviji, kjer je bila med evropskimi državami najmanjša povprečna velikost oddelka, je bilo povprečno v oddelku primarnega izobraževanja 16 otrok.

Slovenske osnovne šole zaposlujejo več učiteljev na učenca kot v povprečju države OECD

V osnovni šoli (primarna in nižja sekundarna raven skupaj) je bilo leta 2018 v Sloveniji na 10 učencev zaposlen en učitelj. V povprečju OECD je bil na primarni ravni en učitelj zaposlen na 15 učencev, v povprečju EU23 pa na 13. Na nižji sekundarni ravni, primerljivi s tretjim vzgojno-izobraževalnim obdobjem osnovne šole, je v OECD 13 učencev na učitelja, v povprečju EU23 pa 11 učencev na učitelja.

V srednješolskem izobraževanju v Sloveniji je bil na gimnazijskih programih zaposlen en učitelj na 15 dijakov, na srednjih poklicnih in strokovnih programih pa en učitelj na 13 dijakov. Število dijakov na učitelja v poklicnem in strokovnem izobraževanju je bilo v Sloveniji enako povprečju OECD in EU 23, medtem, ko je bilo število dijakov na učitelja v gimnazijah nad povprečjem OECD in EU23 (Slika D 2.1, Tabela D2.1).

Učence in dijake najpogosteje uči učiteljica srednjih let, ki se pogosto usposablja

Med učitelji v Sloveniji je bilo v primerjavi z državami OECD manjši delež mladih učiteljev, t.j. mlajših od 30 let. V osnovni šoli je bilo leta 2018 7,2 % učiteljev, mlajših od 30 let. V srednješolskem izobraževanju, kjer je bil delež mladih učiteljev še manjši, se je delež učiteljev, mlajših od 30 let, zmanjšal z 10,3 % v letu 2005 na 4,2 % v letu 2018, medtem, ko je bil ta delež v OECD v letu 2018 7,9 % (Sliki D5.2 in D 5.3). V Sloveniji je bilo leta 2018 35 % učiteljev v osnovni in srednji šoli skupaj, starejših od 50 let, kar je bilo enako povprečju OECD in pod povprečjem EU23, ki znaša 38 % (Tabela D5.3).

Neposredna učna obveznost učiteljev v osnovni in srednji šoli, merjena v letni učni obveznosti je bila leta 2019 v Sloveniji pod povprečjem OECD. Primerljivo letno učno obveznost z manjšimi razlikami glede na raven izobraževanja so imeli učitelji na Finskem in Slovaškem (Slika D4.2).

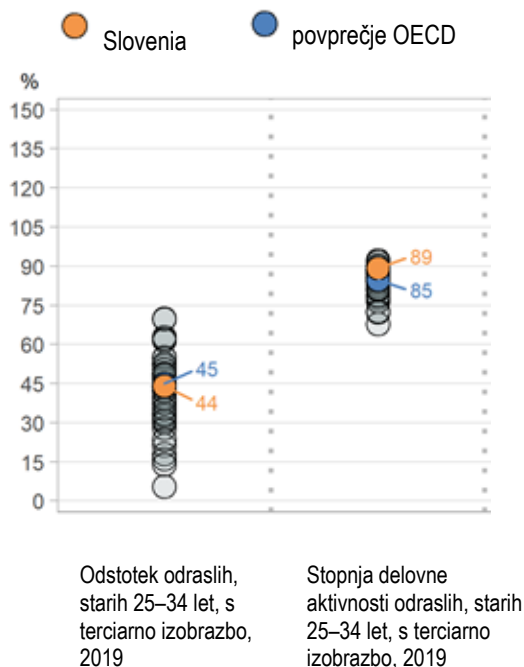
Slovenski učitelji so po podatkih raziskave TALIS 2018, ki so deloma objavljeni tudi v letošnjem EAG, med učitelji, ki so bili bolj aktivni pri udeležbi v stalnem strokovnem izobraževanju in usposabljanju in za katere je to tudi obvezno. Kar 98 % slovenskih učiteljev je v raziskavi TALIS 2018 poročalo, da so se v zadnjih 12 mesecih udeležili dejavnosti stalnega profesionalnega razvoja. Največ učiteljev je o udeležbi v tovrstnih dejavnostih poročalo v Litvi (99 %), najmanj pa v Franciji (83 %) (Slika D4.4).

Delež terciarno izobraženih enak kot povprečje OECD, izdatki za terciarno izobraževanje manjši

Delež zaposlenih s terciarno izobrazbo v starosti 25–34 let je bil v letu 2019 z 89 % nad OECD in EU23 povprečjem (Tabela A3.1). Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo se povečuje. V letu 2019 je imelo terciarno izobrazbo samo 22 % starih 55–64 let, medtem ko je bil s 44 % ta delež med starimi 25–34 let še enkrat večji, kar je enako povprečju EU23 in za

eno odstotno točko manj kot OECD povprečje, ki je 45 % (Tabela A1.3). Slovenija je za financiranje institucij terciarnega izobraževanja v letu 2017 namenila 1 % BDP, kar jo uvršča na rep med državami OECD in je manj od povprečja EU23 (1,2 %) in OECD (1,4 %) (Tabela C2.1).

Prikaz nekaterih podatkov o terciarnem izobraževanju

Vir: Country Note, OECD

Po deležu oseb z doktorsko ali primerljivo izobrazbo (raven 8 po mednarodni klasifikaciji ISCED) se Slovenija uvršča v sam vrh med državami OECD. Med odraslimi, starimi 25–64 let, je bilo v Sloveniji leta 2019 takih 4,5 %, medtem ko je imelo v državah OECD in EU-23 tovrstno izobrazbo v povprečju 1,2 % odraslih. Med mlajšimi odraslimi, starimi 25–34 let, je bil delež z doktorsko ali primerljivo izobrazbo v Sloveniji 7,5 %, v državah OECD in EU23 pa nekaj manj kot 1 %. Pri tem pa je za razumevanje slovenskih podatkov ključno vedeti, da se v raven 8 po ISCED razvrščajo tudi vse osebe, ki so dosegle magisterij znanosti po prejšnjih (predbolonjskih) študijskih programih. Te osebe so v letu 2019 predstavljale v Sloveniji približno 65 % vseh oseb z visokošolsko izobrazbo tretje stopnje ali primerljivo, starih 25–64 let, in približno polovico oseb, starih 25–34 let, s tovrstno izobrazbo. Zato lahko ugotovimo, da ima v Sloveniji doktorat znanosti približno 1,6 % odraslih, starih 25–64 let, in 3,8 % mlajših odraslih, starih 25–34 let (Tabela A1.1 in Slika A1.6).

Pri višji izobrazbi več zanimanja za politiko

V povprečju je v državah, ki so leta 2018 sodelovale v Evropski družboslovni raziskavi (ESS), 57 % odraslih terciarno izobraženih poročalo, da jih politika precej ali zelo zanima. Delež je padel z ravno dosežene izobrazbe in je bil 40 % za srednješolsko ali po-sekundarno neterciarno izobražene ter 30 % za tiste, ki niso zaključili srednješolskega izobraževanja. V Sloveniji je odstotek padel na enak način, vendar so bili deleži nižji od povprečja 13 držav, ki so sodelovale v raziskavi, – politika je precej ali zelo zanimala 42 % terciarno izobraženih, 29 % odraslih s srednješolsko in 21 % brez srednješolske izobrazbe (Tabela A6.3).

Večja podjetja namenjajo več sredstev na zaposlenega za njegovo usposabljanje

Povprečno podjetje v državah, ki so sodelovale v raziskavi o nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju zaposlenih (CVTS), je leta 2015 za zaposlenega na usposabljanju namenilo skoraj 1.900 USD, izraženi v pariteti kupne moči. Znesek je bil višji v

podjetjih z več zaposlenimi in nižji v podjetjih, ki so zaposlovala manj ljudi. Tudi v Sloveniji je bilo podobno – veliko podjetje z 250 ali več zaposlenimi je na udeleženca usposabljanja porabilo povprečno 2042 USD, kar je en odstotek več od povprečja sodelujočih držav, slovensko podjetje z 10–50 zaposlenimi pa skoraj 190 USD oziroma 9 % manj kot veliko slovensko podjetje, a tudi šestino več od povprečnega malega podjetja v državah, ki so sodelovale v raziskavi (Tabela A7.3).

Izobrazba staršev povezana s pogostostjo izkušnje medvrstniškega nasilja, slovenski dijaki manj pogosto poročajo o nasilju kot vrstniki v OECD

V raziskavi PISA 2018 je 21 % 15-letnikov v Sloveniji poročalo o izkušnji medvrstniškega nasilja, kar je pod povprečjem OECD in EU, kjer je o tem poročalo 23 % vseh vprašanih. Dosežena raven izobrazbe staršev je v državah OECD pomembno povezana s pogostostjo medvrstniškega nasilja. Večji delež otrok iz nižje izobraženih družin je poročal, da so bili žrtve medvrstniškega nasilja. V povprečju je bilo v državah OECD 26 % 15-letnikov, katerih starši niso imeli srednješolske izobrazbe, izpostavljenih vsaj eni obliki medvrstniškega nasilja. V Sloveniji pa so 15-letniki s starši brez srednješolske izobrazbe o tem poročali manj pogosto kot njihovi vrstniki iz družin bolj izobraženih staršev; o tem, da so bili žrtve medvrstniškega nasilja, jih je poročalo 19 % (Tabela A6.1).

